

JELENA KORENEVSKAJA

KAMPPAILU ALKOHOLISMIA VASTAAN NEUVOSTOLIITOSSA

Hiljainen katu Moskovassa. Tukevahko nelikymmenvuotias mies horjahtelee vaarallisesti kuin myrskyn kourissa. Hän yrittää säilyttää tasapainonsa, tarrautuu ohikuljain olkapäihin, hihkuu käsittämättömiä säkeitä ties mistä laulusta.

Poliisiauto seisahtuu juopuneen kohdalle. Kaksi poliisia yrittää suostutella miehen astumaan autoon mutta tämä alkaa huutaa ja tapella. He raahaavat hänet ajoneuvoon.

Ohikulkijat suhtautuvat näkemäänsä eri tavoin. Jotkut ovat poliisien puolella. "Oikein sille," mutisee eräs, "latkii itsensä täyteen eikä kaduilla ole rauhaa". Eräs toinen mies on ilmeisen kriitillinen: "Mitä se on tehnyt, mies parka, tappanutko jonkun? Eikö saisi pitää viatonta hauskaa?"

Tässä välikohtauksessa, jonka näin jokin aika sitten, kuvastui ihmisten kahdenlainen suhtautuminen juopotteluun.

Vuosisatojen ajan kova juominen tuntui olevan venäläisten elämän erottamaton ja

välttämätön osa. Talonpojan elämä oli loputtoman harmaata, yksitoikkoista, nälänhätä uhkasi alati, työ oli raskasta, kaupunkien slummit olivat likaisia, rähjäisiä, ilottomia, kauppiaiden kodeissa vallitsi turruttava ilmapiiri — kaikki tämä loi sopivat kehykset votkalle. "Votka" onkin eräs niistä harvoista sanoista, jotka tsaarinajan Venäjältä levisivät tunnetuiksi kautta maailman.

Syntymä ja kuolema, suuret tulot ja viimeinen kopeekka, uskonnollinen juhla ja häät — kaikki sai seurakseen lukuisat ryypyt viinaa.

"Olen väsynyt", "Suren", "Minun on vilu" — mikä tahansa tekosyy oli sovelias näkäräiseen tai tuutinkiin.

Juominen ja juopottelu oli yleistä vanhalta Venäjällä. Valtio jopa suosi ja kannusti sitä. Saihan se kolmanneksen tuloistaan alkoholimonopolinsa kautta. Niinpä juoppo oli hyväksytty henkilö Venäjän yhteiskunnassa ennen vallankumousta. Hänen ta-

kiaan maan kunnon ihmiset sanoivat tsaarin tulo- ja menoarviota "juoppobudjetiksi". Hän tuki ja elätti kymmeniä tuhansia kapakoita kautta Venäjän. Hän kansoitti näytelmät ja novellit, romaanit ja maalaukset. Ympäripäissään hän helposti innostui poliisin kiihottamana karjumaan verenhimoisesti juutalaisiin kohdistettujen pogromien aikana, ilkkumaan ja paiskomaan kivillä kaduilla hallitusta vastaan mieltäänosoittavia työläisiä ja ylioppilaita. Hän oli monarkkisen yhteiskunnan tukipylväs, tsaarin tosi ja uskollinen alamainen.

Maassa makaava vaikeasti juopunut mies tai nainen herätti monissa ohikulkijoissa "lämmintä myötätuntoa".

Juoppoa pidettiin jonkinlaisena jumalan suojelemana olentona, ja raainkin ajuri laskeutui rattailtaan raahatakseen huutavan juopon tieltä katukäytävälle.

Näistä seikoista juontuvat myötämieliset asenteet juoppoa kohtaan, näistä juontuvat myös sellaiset huomautukset, jollaisista kerroin aluksi. Perinteet eivät kuole helposti.

Vuoden 1917 lokakuun vallankumouksen jälkeen innostuneet ja herkkäuskoiset yhteiskuntatieteilijät juhlallisesti julistivat, että yhteiskunnan muututtua juoppous häviää itsestään. Ja koska juoppous ei näin ollut mikään kansakunnallinen pulma, kukaan ei virallisesti tutkinut tilastoja, kukaan ei yrittänyt selvittää ongelmaa.

Vasta viime vuosikymmenellä Neuvostoliiton lehdistö ja sittemmin viranomaiset ja tiedemiehet alkoivat kiinnittää huomiota tähän ongelmaan.

Kävi ilmi, kuten kaikki olivat kauan epäilleet, että vaikka alkoholin kulutus asukasta kohti oli vähentynyt huomattavasti ennen vallankumousta vallinneesta tasosta, jolloin se vastasi noin seitsemää litraa votkaa vuodessa, juopottelu oli ja yhä on Neuvostoliitossa kuten muissakin maissa, ongelma, jota ei pidä jättää huomiotta.

Ylenmääräinen juominen ja alkoholismi

tavallisesti aiheuttaa monenmoista murhetta. Kymmenestä rikoksesta yhdeksän on tehty alkoholin vaikutuksen alaisena, kertovat Yleisen järjestyksen ministeriön julkaisemat luvut. Myös avioerojen pääsyyinä on votka. Lähes kaikki nuorisoriikolliset ja jälkeensä jääneet lapset ovat perheistä, joissa on käytetty hyvin runsaasti alkoholia. Enimmässä liikenneonnettomuuksissa joko ajoneuvon kuljettaja tai jalankulkija on ollut päihtynyt.

Neuvostoliiton poliisi on erittäin ankara päihtyneitä ajoneuvonkuljettajia kohtaan. Oli hän ottanut vaikkapa pienen ryyppyn tai juonut runsaasti, ajokortti otetaan pois vähintään vuodeksi.

Votkan aiheuttamat alituiset vahingolliset seuraamukset saavat väestön enemmistön suhtautumaan ankaran kriittisesti alkoholin väärinkäyttäjiä kohtaan.

Mitä ankarin alkoholinvastainen kampanja, joka alkoi neuvostolehdistössä kaksi vuotta sitten, paljasti miten lempeästi alkoholisteja käsiteltiin.

Poliisi toi pidättämiään juoppoja "pänselvitys"- eli krapulanhoitoasemille, niissä heille suotiin kylpy, puhdas vuode ja makoisa aamiainen ilmaiseksi. Eipä ihme että moni juopottelija piti näitä asemia siunattuna levollisina keitaina.

Alkoholisti, joka kaatui katukiveykselle votkan väsyttämänä ja sai vammoja, pääsi sairaalastalle ja palkkaa maksettiin jatkuvasti hänelle.

Lehdistön ja entistä realistisemmän ongelmaan suhtautumisen vaikutuksesta Neuvostoliiton lainsäädäntö toteutti joitakin toimenpiteitä, joiden odotettiin rajoittavan juopottelua ja saattavan sen valvonnanalaiseksi.

Krapulanhoitoasemat alkoivat periä maksua potilailta palveluksistaan, juopumustilasta johtuvista tapaturmista ei enää suoritettu sairausajan palkkaa. Huliganismista ja ilkivallasta, etenkin jos siihen liittyi tai sen oli aiheuttanut liiallinen juominen, saatettiin

rangaista viidellätoista vuorokaudella pakotyötä, jolloin maksettiin vain osa palkasta.

Votkan myynti alaikäisille kiellettiin. Myös kiellettiin sen myynti laseittain. Tämä toimenpide synnytti sanonnan "kolmelle": asiakkaat lyöttäytyivät kaupassa kolmen hengen porukoiksi ostaakseen koko pullon.

Ilmeisesti kaikki nämä toimenpiteet olivat riittämättömiä tai niitä ei toteutettu kyllin voimakkaasti. Varsin katkerasti arvosteltiin "kaksiviikkoisia", juoppoja, joille oli lanngettettu oikeudessa viisitoista vuorokautta pakkotyötä. Useimmiten he eivät viitsineet tehdä mitään työtä, istuskelivat mukavasti varjossa ja rypiskelivät votkaa, jota ystävät tai sukulaiset olivat heille salaa toimittaneet.

Myös arvosteltiin sitä menettelyä, että lakia vastaan rikkonut laskettiin vapaalle jalalle, jos hänen työpaikkansa lupasi pitää silmällä häntä.

Lehdistössä ja päivittäisessä elämässä alkoi näkyä uusi kielteinen suhtautuminen alkoholisteja kohtaan. Vanha myötämielisyys kovia juoppoja kohtaan on katoamassa. Tulee yhä enemmän uusia asuntoja, televisiovastaanottimia, kerhoja, elokuvateattereita, yhä moninaisempia ja parempia ajanvietemuotoja — mikseivät he voi nauttia elämästä kuten mekin? kyselevät jotkut jotenkin naiivit ihmiset lehdille lähettämässään kirjeissä.

Aikakauslehdissä, uutisfilmeissä, tv-ohjelmissa, sanomalehdissä annetaan esimerkkejä votkan aikaansaamista rikoksista, särkyneistä kodeista, onnettomista lapsista, liikenneonnettomuuksista.

Lukijat esittävät kirjeissään monenlaisia ehdotuksia, miten olisi taisteltava vihollista vastaan.

Radikaalit vaativat välitöntä kieltolakia, kaiken paitsi lääketieteellisiin tarkoituksiin tarvittavan alkoholin tuotannon ja myynnin kieltämistä. Toiset oikaisevat heitä heti sanoen, että se vain saisi aikaan omatoimisen

viinatehtailun myrkyllisine tuotteineen. Viinan kotikeitto on lain mukaan Neuvostoliitossa rikos, mutta sitä harjoitetaan varsinkin vaikeasti silmällä pidettävissä loitoissa kylissä, missä laitonta viinaa valmistetaan sokerijuurikkaasta, vehnästä ja perunoista.

Toiset lukijat vaativat, että juoppoja on sakotettava ankarasti ja krapulanhoitoasemien maksuja korotettava tuntuvasti. Mutta näitäkin ehdotuksia on helppo arvostella. Kuka saa tuntea nahoissaan korotettujen sakkujen ja maksujen aiheuttaman taloudellisen taakan? kysyvät monet lukijat ja vastaavat: perheet. On typerää uskoa, että rappeutunut alkoholisti välittäisi perheen rahanmenoista. Eihän hän joudu kärsimään, vaan perhe, joka ajettaisiin kestävämmään tilanteeseen. Ehdottakaamme, että tiedettyjen juoppojen palkat maksettaisiin suoraan heidän perheilleen eikä heille itselleen, jotta nämä saisivat jatkuvan, varman toimeentulon riippumatta juopon hummauksista.

Toiset taas esittävät, että juopottelijoille annettaisiin lyhyemmät lomata, eikä heille myönnettäisi paikkoja ammattiliittojen tukeissa lepokodeissa jne.

Mutta vaikka nämä toimenpiteet tai jotkut niistä toteutettaisiin lainsäädännöllistä tietä, niistä ei koidu mitään menestystä ellei niihin liity vakavaa tieteellistä ja lääketieteellistä tutkimustyötä.

Professori Lukomsky esimerkiksi ei usko alkoholismin periytyvyyteen kuten eräät länsimaiset kollegansa, ja hänen mielestään jokainen tapaus voidaan parantaa, jos vain on kylliksi sairaaloita ja erikoiskoulutuksen saaneita lääkäreitä. Hänen käsityksensä mukaan sairaalahoito on äärimmäinen muoto, tarpeeton useimmissa tapauksissa, jos lääkäri ei jää odottamaan potilasta saapuvaksi luokseen, vaan lähtee etsimään häntä. Näin — muun hyödyn lisäksi — vähennettäisiin työpainetta antialkoholiklinikoissa, joita on ilmeisen riittämättömästi.

"Meidän on löydettävä ne, jotka juovat säännöllisesti mutta jotka eivät vielä ole siiveellisen rappion asteella", sanoo professori Lukomsky. Kokeillakseen näkemyksiään käytännössä hän alkoi työtovereidensa kanssa toteuttaa ohjelmaansa Moskviitshin autotehtaalla Moskovassa. Ohjelma on laaja ja kustannuksiltaan kallis, mutta se voi pelastaa ihmishenkiä ja perheitä ja vähentää melkoisesti työtuntien menetystä, jota koituu juopottelijain poissaolosta, kehnoista työnteosta jne.

Ensin kaikki työntekijät joutuivat yksityiskohtaiseen lääkärintutkimukseen. Heistä etsittiin säännöllisen, jatkuvan juopottelun oireita. Kun tällaisia henkilöitä tuli ilmi, heitä täytyi kohdella hyvin varoen, sillä useimmat heistä eivät pidä itseään juoppoina ja voivat helposti loukkaantua, jos heitä suoraan sellaisiksi nimitetään.

Mutta kun nämä ihmiset ymmärtävät, että he ovat vaarassa tulla alkoholisteiksi, heille annetaan psykoterapeuttista ja lääketieteellistä hoitoa.

Moskviitsh-tehtailla toteutettava ohjelma käsittää puhtaasti lääketieteellisten toimenpiteiden ohella myös asiallisen, kärsivällisen valistuksen juoppouden vaaroista luentojen, lehtisten ja keskustelujen kautta. "On olennaisesti tarpeen murtaa sellaiset perinteet kuten nuorten työntekijöiden ensimmäisen palkan juhliminen ryypyillä, poikkeamiset lähi ravintolaan tilipäivinä jne.", sanoo professori Lukomsky, joka on varma ohjelmansa voitosta.

Hän suunnittelee myös, että maaseudulla toimivat lääkärit kävisivät säännöllisesti Moskovassa tutustumassa alkoholismihoidossa uusimpiin muotoihin ja tuloksiin.

Toista käsittelytapaa edustaa tohtori Sergei Andreitšikov. Hän hoitaa alkoholistien siirtokuntaa lähellä Permiä Uralilla. Työ, urheilu, raitis ilma — on siirtokunnan motto. Monet sen entiset potilaat kehuvat tuon kaavan tehokkuutta. "Siellä otetaan sinusta hiki irti," sanoo eräs heistä, "kunnes si-

suksissasi ei ole tippaakaan alkoholia, ei muistoakaan".

Professori Lukomskyn tavoin pitää kieltolakia epäreaalisena myös professori Vladimir Rozhnov, Moskovan juridisen psykiatrian instituutin varajohtaja. Todistellessaan kieltolakien epäonnistuvuutta hän mainitsee esimerkkejä maista, joissa sitä on kokeiltu, etenkin USA:sta. Professori Rozhnov tähdentää, että ylenjuomisella on useimmissa Neuvostoliiton osissa selvä venäläinen luonne. Keskisillä ja pohjoisilla seuduilla ei ole koskaan tuotettu mitään viinilajia, ja niinpä perinteellisenä juomana on aina ollut vahva votka ja sitäkin väkevämpi pontikka eli "samogon", joksi sitä venäjäksi sanotaan. Lisäksi venäläiset tapaavat kulautella, kaataa kurkkuunsa, mistä pian seuraa syvä päihtymys.

Professori Rozhnov on matkustellut paljon ulkomailla ja tutustunut tähän alaan monissa maissa. Hänen käsityksensä mukaan on ehdottoman välttämätöntä, että Neuvostoliittoon perustetaan erityinen alkoholisminvastainen tutkimusinstituutti, sillä pulmaa ei voida menestyksellisesti ratkaista pelkin lainsäädännöllisin toimenpitein, olivat ne sitten miten laajalle ulottuvia tahansa.

Professori Vladimir Rozhnov on suurin neuvostoliittolainen asiantuntija hypnoosin alalla. Hän on julkaissut monia kirjasia tästä ja kannattaa kroonisten alkoholistien hypnoosihoitoa. Hän esittää omasta kokemuksestaan lukuisia tapauksia, joissa hypnoosihoitotunnit ja oksennusta aiheuttavat antialkoholilääkkeet ovat ajan mittaan olleet hyvin tuloksellisia ja tehokkaita. Professori Rozhnov edusti Neuvostoliittoa tänä kesänä Pariisissa pidetyssä Kolmannessa kansainvälisessä hypnoosikonferenssissa. Hän pitää sekä yksilö- että ryhmähypnoosia paljon tehokkaampana hoitokeinona kuin psykologista analyysia (psykoanalyysia, joka on hyvin suosittua ulkomailla, mut-

ta jota neuvostoliittolaiset lääkärit eivät hyväksy).

Professori Rozhnov vertaili alkoholismintorjuntaa Neuvostoliitossa, Pohjoismaissa, Englannissa, Ranskassa ja Japanissa. Hän toteaa, että Neuvostoliitossa alkoholismia vastaan käydyn kamppailun etuna on sen valtakunnallinen luonne, sitä pidetään valtiollisesti tärkeänä. Lisäksi Neuvostoliitossa koko lehdistö levittää kielteistä ja tiukkaa suhtautumista juoppoja kohtaan, eivätkä mitkään kaupalliset intressit ole esteenä ylenjuomisen vastustamiselle.

Sen sijaan niissä maissa, joissa professori Rozhnov vieraili, hän totesi tässä toiminnassa kohdattavan monia vaikeuksia sen johdosta, että se kaventaa alkoholijuomia tuottavien yhtiöiden voittoja.

Neuvostoliitossa vuoden 1917 jälkeen käynnistynyt sivistyksellinen vallankumous on sekin myönteinen tekijä. Professori Rozhnovin mielestä kielteistä on yhä eräiden työnjohtajien leväperäinen asenne

alaistensa juopottelua kohtaan, eräiden toimenpiteiden rynnäköluonne ja se, että ilmiöön kiinnitetään huomiota vain traagisissa tapauksissa, joissa väliintulo on usein jo myöhäistä.

On vaikea ennustaa, mitä uusia lakeja tullaan säätämään kroonisten juoppojen suhteen. Varmaa on se, että kaikkiin rajoitaviin toimenpiteisiin tulee liittymään hyökäys juopottelua vastaan kautta koko tiedotusvälineistön kirjoista televisioon asti. Epäilemättä myös tullaan jatkuvasti karkottamaan etäisille seuduille niitä, jotka kieltäytyvät hoidosta ja joilla on erittäin huono vaikutus perheisiinsä. Nykyään ainakin yhdeksänkymmenesosa väestöstä suosii kamppailua alkoholismia vastaan.

Vanha venäläinen puolimystinen myöte-mielisyys jumalan varjelemaa juoppoa kohtaan on katoamassa ja sen sijaan on yleistymässä inho räyhääviä punakoita humalaisia kohtaan. Juuri tämä yleinen väestön asenteen muutos tulee olemaan ratkaiseva tekijä ajan mittaan.